SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 543

S P R A W O Z D A N I E

KOMISJI SPRAWIEDLIWOŚCI I PRAW CZŁOWIEKA

o poselskim projekcie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (druk nr 253)

Sejm na 10. posiedzeniu w dniu 26 kwietnia 2024 r., zgodnie z art. 39 ust. 2 regulaminu Sejmu, skierował powyższy projekt ustawy do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka w celu rozpatrzenia.

Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka po rozpatrzeniu powyższego projektu ustawy na posiedzeniach w dniach: 26 kwietnia, 24 maja, 9 i 16 lipca 2024 r.

wnosi:

W y s o k i S e j m uchwalić raczy załączony projekt ustawy.

Warszawa, dnia 16 lipca 2024 r.

Sprawozdawca

(-) Patryk Jaskulski

Przewodniczący Komisji

(-) Paweł Śliz

Projekt

U S T A W A

z dnia ... 2024 r.

o Trybunale Konstytucyjnym

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Trybunał Konstytucyjny, zwany dalej „Trybunałem”, jest organem władzy sądowniczej powołanym w celu wykonywania zadań określonych w Konstytucji.

2. Siedzibą Trybunału jest m.st. Warszawa.

Art. 2. 1. Trybunał orzeka w sprawach:

1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;
2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;
3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami;
4) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych;
5) skarg konstytucyjnych;
6) pytań prawnych;
7) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

2. Trybunał na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej orzeka w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy przed jej podpisaniem oraz umowy międzynarodowej przed jej ratyfikacją.

3. Trybunał na wniosek Marszałka Sejmu rozstrzyga w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, gdy Prezydent nie jest w stanie zawiadomić Marszałka Sejmu o niemożności sprawowania urzędu. W przypadku uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Trybunał powierza Marszałkowi Sejmu tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 3. 1. Trybunał sygnalizuje właściwym organom stanowiącym prawo istnienie uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Prezes Trybunału może zwrócić się do adresata sygnalizacji o poinformowanie Trybunału o stanowisku w sprawie będącej przedmiotem sygnalizacji.

Art. 4. 1. Prezes Trybunału przedkłada corocznie, nie później niż do końca czerwca, Sejmowi i Senatowi informację o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału, a także o problemach związanych z wykonywaniem orzeczeń Trybunału.

2. Nad informacją, o której mowa w ust. 1, w Sejmie i Senacie nie przeprowadza się głosowania.

3. Informację, o której mowa w ust. 1, Prezes Trybunału przesyła Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady Ministrów, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa, Ministrowi Sprawiedliwości, Prokuratorowi Generalnemu, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Rzecznikowi Praw Dziecka, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli, Przewodniczącemu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz Prezesowi Narodowego Banku Polskiego.

Art. 5. Ilekroć w przepisach ustawy jest mowa o „ustawie”, rozumie się przez to także akty normatywne, o których mowa w art. 234 Konstytucji, oraz inne akty normatywne, wydane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie Konstytucji, które miały moc prawną równą mocy prawnej ustawy.

Rozdział 2

Organy Trybunału

Art. 6. Organami Trybunału są:

1) Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału, zwane dalej „Zgromadzeniem Ogólnym”;
2) Prezes Trybunału.

Art. 7. 1. Zgromadzenie Ogólne tworzą sędziowie Trybunału.

2. Do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego należy:

1) zatwierdzanie informacji, o której mowa w art. 4 ust. 1;

2) wybór kandydatów na stanowiska Prezesa i Wiceprezesa Trybunału oraz przedstawianie kandydatur Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
3) stwierdzanie wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału w przypadkach określonych w art. 21 ust. 1 pkt 2–5;
4) przenoszenie sędziego Trybunału w stan spoczynku, o którym mowa w art. 42;
5) stwierdzanie utraty statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku, o którym mowa w art. 44;
6) wyrażanie zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności;
7) uchwalanie regulaminu Trybunału;
8) uchwalanie statutu Kancelarii Trybunału;
9) uchwalanie projektu dochodów i wydatków Trybunału;
10) wyznaczanie składów orzekających, o których mowa w art. 52, oraz dokonywanie zmian w tych składach;
11) wykonywanie innych czynności przewidzianych dla Zgromadzenia Ogólnego w ustawie lub regulaminie Trybunału.

Art. 8. 1. Zgromadzenie Ogólne obraduje na posiedzeniach.

2. Posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego zwołuje Prezes Trybunału co najmniej raz w miesiącu, z własnej inicjatywy lub na wniosek co najmniej trzech sędziów Trybunału. Prezes Trybunału ustala porządek posiedzenia i przewodniczy obradom.

3. O terminie i porządku posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego Prezes Trybunału zawiadamia sędziów Trybunału najpóźniej 7 dni przed dniem posiedzenia.

4. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Prezes Trybunału może odstąpić od dochowania terminu, o którym mowa w ust. 3.

Art. 9. 1. Zgromadzeniu Ogólnemu przewodniczy Prezes lub Wiceprezes Trybunału.

2. Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwały zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej 2/3 ogólnej liczby sędziów Trybunału, w tym Prezesa lub Wiceprezesa Trybunału.

3. W sprawach, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2–5 i 7, Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwały większością 2/3 głosów, a w sprawie, o której mowa w art. 7 ust. 2 pkt 6 – większością bezwzględną głosów ogólnej liczby sędziów Trybunału.

4. Głosowanie jest jawne, o ile żaden z sędziów Trybunału nie zażąda wyłączenia jawności.

5. W sprawach, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2–6, przeprowadza się głosowanie z wyłączeniem jawności.

Art. 10. 1. Prezes Trybunału corocznie, nie później niż do końca czerwca, zwołuje publiczne posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego, podczas którego są omawiane problemy przedstawione w informacji, o której mowa w art. 4 ust. 1.

2. Prezes Trybunału zawiadamia o zwołaniu publicznego posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego i zaprasza do udziału w nim w szczególności Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, przedstawicieli organów władzy publicznej, o których mowa w art. 4 ust. 3, a także przewodniczących właściwych komisji sejmowych i senackich.

Art. 11. 1. Prezes Trybunału jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej spośród dwóch kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne na 3-letnią kadencję. Prezes Trybunału może być powołany na kolejną kadencję tylko raz.

2. Kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału wybiera Zgromadzenie Ogólne nie później niż 30 dni przed upływem kadencji Prezesa Trybunału spośród sędziów Trybunału, którzy w głosowaniu uzyskali kolejno największą liczbę głosów. W przypadku opróżnienia stanowiska Prezesa Trybunału wyboru kandydatów dokonuje się w terminie 21 dni od dnia wygaśnięcia mandatu sędziego lub zrzeczenia się stanowiska Prezesa.

3. Prawo zgłoszenia kandydata na stanowisko Prezesa Trybunału posiada grupa co najmniej trzech sędziów Trybunału.

4. Sędzia Trybunału może oddać głos na jednego lub dwóch kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału.

5. Obradom, które dotyczą wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału, przewodniczy najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

6. Głosowanie w sprawie wyboru dwóch kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału nie może odbyć się wcześniej niż po upływie 3 dni od dnia zgłoszenia kandydatów.

7. Po dokonaniu wyboru kandydatów Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwałę o przedstawieniu Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej dwóch kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału. Uchwałę tę przekazuje się niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

8. Do wyboru kandydatów na stanowisko Wiceprezesa Trybunału przepisy ust. 1–7 stosuje się odpowiednio.

Art. 12. 1. Prezes Trybunału kieruje pracami Trybunału, reprezentuje Trybunał na zewnątrz oraz wykonuje inne czynności określone w ustawie i regulaminie Trybunału.

2. Wiceprezes Trybunału zastępuje Prezesa Trybunału w czasie jego nieobecności oraz wykonuje inne czynności wynikające z podziału obowiązków ustalonego przez Prezesa Trybunału.

3. W razie przeszkód w sprawowaniu obowiązków przez Prezesa oraz Wiceprezesa Trybunału, Prezesa Trybunału zastępuje sędzia Trybunału wyznaczony przez Prezesa Trybunału, a jeżeli żaden sędzia Trybunału nie został wyznaczony – najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

Art. 13. 1. Wewnętrzną organizację pracy Trybunału i jego organów, w tym wynikające z niej powinności sędziów Trybunału, oraz inne sprawy wskazane w ustawie określa regulamin Trybunału.

2. Regulamin Trybunału podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 14. 1. Projekt dochodów i wydatków Trybunału, o którym mowa w art. 7 ust. 2 pkt 9, minister właściwy do spraw finansów publicznych włącza do projektu budżetu państwa.

2. Prezesowi Trybunału w zakresie wykonywania budżetu Trybunału przysługują uprawnienia ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

Rozdział 3

Sędziowie Trybunału

Oddział 1

Przepisy ogólne

Art. 15. 1. Trybunał składa się z piętnastu sędziów.

2. Sędziowie Trybunału w sprawowaniu swojego urzędu są niezawiśli i podlegają tylko Konstytucji.

Oddział 2

Mandat sędziego Trybunału

Art. 16. 1. Sędziów Trybunału wybiera indywidualnie Sejm na 9-letnią kadencję większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Ponowny wybór do składu Trybunału jest niedopuszczalny.

2. Sędzia Trybunału po upływie kadencji pełni funkcję do czasu wyboru następcy.

Art. 17. 1. Na stanowisko sędziego Trybunału może być wybrana osoba, która ukończyła 40 lat i nie ukończyła 70 lat, wyróżnia się wiedzą prawniczą oraz posiada kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego.

2. Osoba, która sprawowała mandat posła, senatora, posła do Parlamentu Europejskiego lub wchodziła w skład Rady Ministrów, może kandydować na stanowisko sędziego Trybunału, jeżeli od wygaśnięcia mandatu lub zakończenia pełnienia funkcji członka Rady Ministrów upłynęły co najmniej 4 lata.

3. Osoba, która była członkiem partii politycznej, może kandydować na stanowisko sędziego Trybunału, jeżeli od zakończenia członkostwa w partii politycznej upłynęły co najmniej 4 lata.

Art. 18. 1. Kandydata na stanowisko sędziego Trybunału może zgłosić Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydium Sejmu, grupa co najmniej pięćdziesięciu posłów, grupa co najmniej trzydziestu senatorów, Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, Zgromadzenie Ogólne Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajowa Rada Radców Prawnych, Naczelna Rada Adwokacka oraz Krajowa Rada Prokuratorów.

2. Marszałek Sejmu nie wcześniej niż 6 miesięcy i nie później niż 5 miesięcy przed upływem kadencji sędziego Trybunału ogłasza rozpoczęcie postępowania w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału. Zgłoszenie kandydata na stanowisko sędziego Trybunału składa się do Marszałka Sejmu nie później niż 3 miesiące przed upływem kadencji sędziego Trybunału.

3. W przypadku wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału przed upływem kadencji Marszałek Sejmu niezwłocznie ogłasza rozpoczęcie postępowania w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału. Zgłoszenie kandydata na stanowisko sędziego Trybunału składa się do Marszałka Sejmu nie później niż 30 dni od dnia ogłoszenia rozpoczęcia postępowania w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału.

4. Do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2 i 3, dołącza się dokumenty i oświadczenia potwierdzające spełnienie przez kandydata na stanowisko sędziego Trybunału wymagań, o których mowa w art. 17, a także uzasadnienie zgłoszenia kandydatury oraz zgodę kandydata.

5. Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 2 i 3, Marszałek Sejmu wszczyna postępowanie sprawdzające mające na celu zbadanie, czy zgłoszenia zostały dokonane przez uprawnione podmioty oraz czy kandydaci na stanowisko sędziego Trybunału spełniają wymagania, o których mowa w art. 17.

6. Marszałek Sejmu odmawia przyjęcia zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2 i 3, w przypadku, gdy:

1) zostało dokonane przez nieuprawniony podmiot;
2) zostało wniesione po upływie terminu na jego wniesienie;
3) nie spełnia wymagań, o których mowa w ust. 4;
4) dotyczy kandydata na stanowisko sędziego Trybunału, który nie spełnia wymagań, o których mowa w art. 17.

Art. 19. 1. Marszałek Sejmu nie później niż 30 dni przed upływem kadencji sędziego Trybunału przedstawia posłom, Krajowej Radzie Sądownictwa oraz opinii publicznej kandydatury spełniające wymagania, o których mowa w art. 17 i art. 18 ust. 1 i 4.

2. Krajowa Rada Sądownictwa, realizując zadania wskazane w art. 186 ust. 1 Konstytucji, po wysłuchaniu kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału przedstawia Marszałkowi Sejmu opinię na temat kandydatów. Marszałek Sejmu przedstawia opinię Krajowej Rady Sądownictwa posłom.

3. Marszałek Sejmu w terminie, o którym mowa w ust. 1, zarządza otwarte wysłuchanie publiczne kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału z udziałem posłów i organizacji społecznych, wyznaczając jego termin na dzień przypadający nie później niż 14 dni przed upływem kadencji sędziego Trybunału.

4. W przypadku, o którym mowa w art. 18 ust. 3, Marszałek Sejmu niezwłocznie przedstawia posłom, Krajowej Radzie Sądownictwa oraz opinii publicznej kandydatury spełniające wymagania, o których mowa w art. 17 i art. 18 ust. 1 i 4, oraz zarządza wysłuchanie, o którym mowa w ust. 3.

5. W przypadku gdy Sejm nie dokonał wyboru sędziego Trybunału, Marszałek Sejmu niezwłocznie ogłasza rozpoczęcie postępowania w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału, w tym wyznacza termin na zgłaszanie kandydatów. Przepisy ust. 1–3 oraz art. 18 stosuje się odpowiednio, z tym że czynności określone w tych przepisach podejmuje się niezwłocznie.

Art. 20. 1. Sędzia Trybunału wybrany przez Sejm jest zobowiązany do złożenia wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ślubowania o następującej treści: „Ślubuję uroczyście przy wykonywaniu powierzonych mi obowiązków sędziego Trybunału Konstytucyjnego służyć wiernie Narodowi, stać na straży Konstytucji, a powierzone mi obowiązki wypełniać niezawiśle, bezstronnie i z najwyższą starannością.”. Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania „Tak mi dopomóż Bóg.”.

2. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej umożliwia sędziemu Trybunału uroczyste złożenie ślubowania, o którym mowa w ust. 1, nie później niż 14 dni od dnia jego wyboru przez Sejm.

3. Odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska sędziego Trybunału.

Art. 21. 1. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału przed upływem kadencji następuje w przypadku:

1) śmierci sędziego Trybunału;
2) zrzeczenia się stanowiska sędziego Trybunału;
3) wydania przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych orzeczenia o trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału z powodu jego choroby lub utraty sił;
4) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
5) wydania prawomocnego orzeczenia sądu dyscyplinarnego o usunięciu ze stanowiska sędziego Trybunału.

2. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, stwierdza Prezes Trybunału.

3. Przed podjęciem uchwały w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału Zgromadzenie Ogólne może przeprowadzić postępowanie wyjaśniające. Zgromadzenie Ogólne przeprowadza postępowanie wyjaśniające na wniosek zainteresowanego sędziego.

4. Postanowienie albo uchwałę w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału Prezes Trybunału przekazuje niezwłocznie Marszałkowi Sejmu.

Oddział 3

Prawa i obowiązki sędziów Trybunału

Art. 22. 1. Czas pracy sędziego Trybunału jest określony wymiarem zadań.

2. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego Trybunału stanowi wielokrotność podstawy ustalenia tego wynagrodzenia z zastosowaniem mnożnika 5,0.

3. Podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Trybunału w danym roku stanowi przeciętne wynagrodzenie w drugim kwartale roku poprzedniego, ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, 1429 i 1672 oraz z 2024 r. poz. 834 i 858).

4. W przypadku gdy przeciętne wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 3, jest niższe od przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonego za drugi kwartał roku poprzedniego, przyjmuje się podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Trybunału w dotychczasowej wysokości.

5. Wynagrodzenie Prezesa oraz Wiceprezesa Trybunału odpowiada wynagrodzeniu zasadniczemu sędziego Trybunału powiększonemu o dodatek funkcyjny ustalany według podstawy, o której mowa w ust. 3, z zastosowaniem mnożnika odpowiednio: 1,2 oraz 0,8.

Art. 23. Sędzia Trybunału jest upoważniony do dostępu do informacji niejawnych związanych z rozpoznawaną przez Trybunał sprawą.

Art. 24. 1. Sędzia Trybunału jest obowiązany do złożenia oświadczenia o stanie majątkowym.

2. Sędzia Trybunału składa oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, Prezesowi Trybunału, a Prezes Trybunału – Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się na zasadach przewidzianych dla sędziów Sądu Najwyższego, z tym że przepisu art. 45 § 2 zdanie drugie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2024 r. poz. 622) nie stosuje się.

Art. 25. Sędziemu Trybunału stale zamieszkałemu poza m.st. Warszawą przysługują bezpłatne zakwaterowanie w m.st. Warszawie oraz zwrot kosztów przejazdu i dodatek z tytułu rozłąki z rodziną na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 26 ust. 2a ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1917).

Art. 26. 1. Sędzia Trybunału nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

2. Sędzia Trybunału nie może pozostawać w stosunku dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem zatrudnienia w charakterze nauczyciela akademickiego w uczelni lub pracownika naukowego w instytucie Polskiej Akademii Nauk w łącznym wymiarze nieprzekraczającym połowy pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych w takim charakterze.

3. Sędzia Trybunału nie może podejmować innego zajęcia o charakterze zarobkowym lub niezarobkowym, które utrudniałoby pełnienie przez niego obowiązków, uchybiałoby godności urzędu sędziego Trybunału lub mogłoby podważać zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości.

4. O zamiarze podjęcia zatrudnienia lub innego zajęcia, o których mowa w ust. 2 i 3, a także o zamiarze ich kontynuowania przez sędziego obejmującego stanowisko w Trybunale sędzia zawiadamia Prezesa Trybunału. Prezes Trybunału pisemnie informuje o sprzeciwie, jeżeli uzna, że podjęcie albo kontynuowanie zatrudnienia lub innego zajęcia będzie utrudniało pełnienie obowiązków, uchybiało godności urzędu sędziego Trybunału lub podważało zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości. Zgromadzenie Ogólne, po wysłuchaniu sędziego Trybunału, którego dotyczy sprawa, może uchylić sprzeciw Prezesa Trybunału.

5. Sędzia Trybunału nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej spółki prawa handlowego, spółdzielni, zarządu fundacji prowadzącej działalność gospodarczą ani prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami, ani zarządzać taką działalnością, być przedstawicielem lub pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

Art. 27. W razie śmierci sędziego Trybunału stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadczeń, o których mowa w art. 101 i art. 102 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 334), oraz przepisy wydane na podstawie art. 103 tej ustawy.

Art. 28. 1. Sędzia Trybunału nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności bez zgody Zgromadzenia Ogólnego.

2. Do czasu wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej lub zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału w stosunku do tego sędziego mogą być podejmowane tylko czynności niecierpiące zwłoki.

3. Sędzia Trybunału nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

4. O zatrzymaniu sędziego Trybunału niezwłocznie powiadamia się Prezesa Trybunału, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 29. 1. Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej oraz wniosek o wyrażenie zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału, jeżeli czyn jest ścigany z oskarżenia publicznego, składa Prokurator Generalny.

2. Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej, jeżeli czyn jest ścigany z oskarżenia prywatnego, składa oskarżyciel prywatny. Wniosek ten jest sporządzany przez adwokata lub radcę prawnego, z wyjątkiem sytuacji, gdy wniosek jest sporządzany we własnym imieniu przez sędziego, prokuratora, adwokata, radcę prawnego, radcę Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, notariusza, profesora lub doktora habilitowanego nauk prawnych.

Art. 30. 1. Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej oraz wniosek o wyrażenie zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału składa się do Prezesa Trybunału.

2. Wniosek zawiera: imię i nazwisko sędziego Trybunału, opis czynu, za który sędzia Trybunału ma być pociągnięty do odpowiedzialności karnej lub pozbawiony wolności, oraz okoliczności popełnienia tego czynu.

Art. 31. 1. Zgodę na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej oraz zgodę na pozbawienie wolności sędziego Trybunału wyraża Zgromadzenie Ogólne nie później niż w terminie miesiąca, licząc od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w art. 29.

2. Przed wyrażeniem zgody, o której mowa w ust. 1, sędzia Trybunału może złożyć wyjaśnienia Zgromadzeniu Ogólnemu.

Art. 32. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do praw i obowiązków sędziów Trybunału stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące praw i obowiązków sędziów Sądu Najwyższego.

Oddział 4

Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów Trybunału

Art. 33. 1. Sędzia Trybunału odpowiada dyscyplinarnie za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa, uchybienie godności urzędu sędziego Trybunału lub inne nieetyczne zachowanie mogące podważyć zaufanie do jego bezstronności i niezawisłości.

2. Sędzia Trybunału odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli uchybił obowiązkowi piastowanego urzędu państwowego lub okazał się niegodny urzędu sędziego Trybunału, a okoliczności tego postępowania nie były znane w dniu jego wyboru.

3. Za wykroczenia sędzia Trybunału odpowiada tylko dyscyplinarnie.

4. Sędzia Trybunału może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za wykroczenia, o których mowa w ust. 5, w trybie określonym w tym przepisie.

5. W razie popełnienia przez sędziego Trybunału wykroczenia, o którym mowa w rozdziale XI ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119), przyjęcie przez tego sędziego mandatu karnego albo uiszczenie przez

niego grzywny, w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym, o którym mowa w art. 98 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2024 r. poz. 977), stanowi oświadczenie o wyrażeniu przez niego zgody na pociągnięcie go do odpowiedzialności w tej formie.

6. Wyrażenie przez sędziego Trybunału zgody na pociągnięcie go do odpowiedzialności w trybie określonym w ust. 5 wyłącza odpowiedzialność dyscyplinarną.

Art. 34. 1. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego Trybunału składa się do Prezesa Trybunału. Wniosek ten może złożyć sędzia Trybunału lub sędzia Trybunału w stanie spoczynku.

2. Jeżeli Prezes Trybunału uzna wniosek, o którym mowa w ust. 1, za nieuzasadniony, wydaje postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Postanowienie wraz z uzasadnieniem doręcza się podmiotowi składającemu wniosek.

3. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 2, podmiotowi składającemu wniosek, o którym mowa w ust. 1, przysługuje w terminie 14 dni od dnia doręczenia tego postanowienia wraz z uzasadnieniem zażalenie do pełnego składu Trybunału.

4. Sędziego pełniącego funkcję rzecznika dyscyplinarnego wyznacza się w drodze losowania, które przeprowadza Prezes Trybunału, spośród sędziów Trybunału w stanie spoczynku, o ile wyrażą na to zgodę, oraz sędziów Trybunału.

5. Rzecznik dyscyplinarny podejmuje czynności zmierzające do wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do ustalenia znamion przewinienia, a także wysłuchuje sędziego Trybunału, którego dotyczy wniosek, o którym mowa w ust. 1.

6. Jeżeli po przeprowadzeniu czynności, o których mowa w ust. 5, zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne i przedstawia sędziemu Trybunału na piśmie zarzuty dyscyplinarne.

7. Sędzia Trybunału, którego dotyczą zarzuty, o których mowa w ust. 6, może w terminie 14 dni przedstawić swoje stanowisko na piśmie, w tym także wnioskować o przeprowadzenie dodatkowych dowodów.

8. Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 7, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dodatkowych dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej przez sąd dyscyplinarny pierwszej instancji.

Wniosek ten zawiera określenie zarzucanego przewinienia dyscyplinarnego wraz z uzasadnieniem.

9. Jeżeli rzecznik dyscyplinarny nie znajduje podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego na żądanie uprawnionego podmiotu, wydaje postanowienie o odmowie jego wszczęcia. Na postanowienie rzecznika dyscyplinarnego podmiotowi składającemu wniosek, o którym mowa w ust. 1, przysługuje w terminie 7 dni zażalenie do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.

10. Sąd dyscyplinarny pierwszej instancji rozpoznaje zażalenie, o którym mowa w ust. 9 zdanie drugie, w terminie 14 dni. W przypadku uchylenia postanowienia rzecznika dyscyplinarnego o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wskazania sądu dyscyplinarnego co do dalszego postępowania są wiążące dla rzecznika dyscyplinarnego.

Art. 35. 1. W postępowaniu dyscyplinarnym orzeka sąd dyscyplinarny:

1) w pierwszej instancji – w składzie pięciu sędziów;
2) w drugiej instancji – w składzie siedmiu sędziów.

2. Sędziów do składów orzekających wyznacza się w drodze losowania, które przeprowadza Prezes Trybunału, spośród sędziów Trybunału w stanie spoczynku, o ile wyrażą na to zgodę, oraz sędziów Trybunału.

3. Z losowania składu sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji wyłączeni są: obwiniony sędzia Trybunału, Prezes Trybunału oraz sędzia pełniący funkcję rzecznika dyscyplinarnego. Z losowania składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji dodatkowo wyłącza się sędziów orzekających w składzie sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.

Art. 36. Od orzeczenia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji kasacja nie przysługuje.

Art. 37. Karami dyscyplinarnymi są:

1) upomnienie;
2) nagana;
3) obniżenie wynagrodzenia zasadniczego o 5%–50% na okres do 1 roku;
4) usunięcie ze stanowiska sędziego Trybunału;
5) pozbawienie statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

Art. 38. 1. Za uchybienie godności sędziego po przejściu w stan spoczynku oraz uchybienie godności urzędu sędziego w okresie pełnienia służby sędzia Trybunału w stanie spoczynku odpowiada dyscyplinarnie.

2. Do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału w stanie spoczynku przepisy art. 33–37 stosuje się odpowiednio.

Art. 39. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Sądu Najwyższego oraz przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 37).

Oddział 5

Stan spoczynku sędziów Trybunału

Art. 40. Sędzia Trybunału po zakończeniu swojej kadencji przechodzi w stan spoczynku. W przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 2, przejście w stan spoczynku następuje po zakończeniu pełnienia funkcji sędziego Trybunału.

Art. 41. 1. Sędzia Trybunału po zakończeniu swojej kadencji ma prawo powrócić na poprzednio zajmowane stanowisko lub otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu.

2. Sędzia Trybunału korzystający z prawa, o którym mowa w ust. 1, traci status sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się w przypadku, gdy sędzia Trybunału w stanie spoczynku jest zatrudniony w charakterze nauczyciela akademickiego w uczelni lub pracownika naukowego w instytucie Polskiej Akademii Nauk w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych w takim charakterze.

Art. 42. 1. Sędziego Trybunału przenosi się w stan spoczynku, jeżeli wobec sędziego zostało wydane przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych orzeczenie o trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału z powodu jego choroby lub utraty sił.

2. Z wnioskiem o zbadanie zdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału może wystąpić zainteresowany sędzia lub Zgromadzenie Ogólne.

3. Sędzia Trybunału może być przeniesiony w stan spoczynku, jeżeli bez uzasadnionej przyczyny nie poddał się badaniu, o którym mowa w ust. 2, w przypadku gdy z wnioskiem o zbadanie wystąpiło Zgromadzenie Ogólne.

4. Uchwałę o przeniesieniu sędziego Trybunału w stan spoczynku podejmuje Zgromadzenie Ogólne. W uchwale określa się datę przeniesienia sędziego Trybunału w stan spoczynku, oznaczającą zarazem zakończenie kadencji sędziego Trybunału.

Art. 43. 1. W przypadku przejścia sędziego Trybunału w stan spoczynku albo przeniesienia go w stan spoczynku sędziemu Trybunału przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości 6-miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego, które ostatnio pobierał.

2. Sędziemu Trybunału w stanie spoczynku przysługuje uposażenie w wysokości 75% ostatnio pobieranego wynagrodzenia zasadniczego z wyłączeniem dodatku funkcyjnego. Uposażenie to jest waloryzowane stosownie do zmian wynagrodzenia zasadniczego sędziów Trybunału.

Art. 44. Utrata statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku następuje w przypadku:

1) zrzeczenia się przez sędziego Trybunału w stanie spoczynku tego statusu;
2) skazania sędziego Trybunału w stanie spoczynku prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
3) wydania prawomocnego orzeczenia sądu dyscyplinarnego o pozbawieniu statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

Art. 45. 1. Do sędziego Trybunału w stanie spoczynku przepisy art. 26–31 stosuje się odpowiednio.

2. Zakaz pozostawania w stosunku dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w art. 26 ust. 2, nie dotyczy mianowania, powołania lub wyboru sędziego Trybunału w stanie spoczynku na stanowisko w organie państwowym, w stosunku do którego przepisy ustanawiają zakaz przynależności do partii politycznej, lub w międzynarodowym organie sądowym, w szczególności w Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Europejskim Trybunale Praw Człowieka lub Międzynarodowym Trybunale Karnym.

3. Wypłata uposażenia, o którym mowa w art. 43 ust. 2, ulega zawieszeniu na czas zajmowania stanowiska, o którym mowa w ust. 2.

4. Sędziemu Trybunału w stanie spoczynku wypłaca się uposażenie określone w art. 43 ust. 2 od dnia następującego po dniu, w którym przestał zajmować stanowisko, o którym mowa w ust. 2, o ile nie nabył z tego tytułu prawa do innego świadczenia w wysokości większej niż wysokość uposażenia sędziego Trybunału w stanie spoczynku.

Rozdział 4

Postępowanie przed Trybunałem

Oddział 1

Przepisy ogólne

Art. 46. 1. Trybunał w toku postępowania bada wszystkie istotne okoliczności w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy.

2. Trybunał jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym we wniosku, pytaniu prawnym lub skardze konstytucyjnej, który obejmuje wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz wzorca kontroli.

3. Trybunał z urzędu dokonuje kontroli zgodności z Konstytucją trybu wydania kwestionowanego aktu normatywnego.

4. Trybunał nie jest związany wnioskami dowodowymi uczestników postępowania i może z urzędu dopuścić dowody, jakie uzna za celowe dla wyjaśnienia sprawy.

Art. 47. W przypadkach, o których mowa w art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Trybunał zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prejudycjalnym.

Art. 48. 1. Sądy i inne organy władzy publicznej są obowiązane udzielić Trybunałowi pomocy i na jego żądanie przedstawić akta postępowania wiążące się z postępowaniem przed Trybunałem.

2. Trybunał po zapoznaniu się z aktami postępowania, o których mowa w ust. 1, zwraca je bez zbędnej zwłoki właściwemu sądowi lub innemu organowi władzy publicznej.

Art. 49. 1. Rozprawy Trybunału są jawne, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Przewodniczący składu orzekającego, zwany dalej „Przewodniczącym”, może wyłączyć jawność ze względu na bezpieczeństwo państwa lub ochronę informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne”.

2. Świadek lub biegły może być przesłuchany co do okoliczności stanowiących informację niejawną o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne” po zwolnieniu od obowiązku zachowania tajemnicy przez uprawniony organ. Odmowa zwolnienia może być uzasadniona jedynie ważnym interesem państwa.

3. Świadek lub biegły nie może skorzystać z prawa odmowy złożenia zeznań, jeżeli Trybunał uzna odmowę zwolnienia z tajemnicy, o której mowa w ust. 2, za nieuzasadnioną, a złożenie zeznań za konieczne do rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 50. 1. Akta sprawy toczącej się przed Trybunałem są jawne, z wyjątkiem dokumentów objętych klauzulą „tajne” lub „ściśle tajne”.

2. Przeglądanie akt sprawy oraz sporządzanie i otrzymywanie odpisów, kopii lub wyciągów z tych akt w zakresie obejmującym dane osobowe jest dopuszczalne po usunięciu tych danych.

Art. 51. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, z późn. zm.[1)]).

Oddział 2

Składy orzekające Trybunału

Art. 52. 1. Trybunał orzeka:

1) w pełnym składzie w sprawach:
   a) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,
   b) z wniosku Marszałka Sejmu o stwierdzenie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzeniu Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,

[1)] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 1429, 1606, 1615, 1667, 1860 i 2760 oraz z 2024 r. poz. 858, 859 i 863.

c) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych,

d) z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustawy przed jej podpisaniem lub umowy międzynarodowej przed jej ratyfikacją,

e) o szczególnej zawiłości, o których mowa w ust. 3,

f) zażalenia podmiotu składającego wniosek, o którym mowa w art. 34 ust. 1, na postanowienie Prezesa Trybunału o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego;

2) w składzie pięciu sędziów Trybunału w sprawach:

a) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,

b) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;

3) w składzie trzech sędziów Trybunału w sprawach:

a) zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,

b) zażaleń na odmowę nadania biegu wnioskom, pytaniom prawnym lub skargom konstytucyjnym,

c) wyłączenia sędziego Trybunału;

4) w składzie jednego sędziego Trybunału w sprawach dotyczących wstępnej kontroli wniosków, pytań prawnych oraz skarg konstytucyjnych.

2. Rozpoznanie sprawy w pełnym składzie wymaga udziału co najmniej dziewięciu sędziów Trybunału. Rozprawie przewodniczy Prezes lub Wiceprezes Trybunału, a w razie przeszkód w przewodniczeniu przez te osoby – najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

3. Sprawą o szczególnej zawiłości może być sprawa o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania państwa i społeczeństwa lub sprawa, w przypadku której skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie.

4. Wniosek o rozpoznanie sprawy o szczególnej zawiłości, o której mowa w ust. 3, może złożyć każdy sędzia Trybunału.

Art. 53. 1. Zgromadzenie Ogólne wyznacza, na wniosek Prezesa Trybunału, sędziów do składu orzekającego Trybunału, w tym Przewodniczącego i sędziego

sprawozdawcę, według kolejności alfabetycznej, z uwzględnieniem kolejności wpływu spraw.

2. Zgromadzenie Ogólne dokonuje, na wniosek Prezesa Trybunału lub Przewodniczącego, zmian w składach orzekających. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Oddział 3

Wyłączenie sędziego Trybunału

Art. 54. 1. Sędzia Trybunału jest wyłączony z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli:

1) wydał akt normatywny będący przedmiotem wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej;
2) wydał orzeczenie, decyzję administracyjną lub inne rozstrzygnięcie w sprawie będącej przedmiotem pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej;
3) w okresie ostatnich 10 lat, sprawując mandat posła lub senatora, uczestniczył w wydaniu aktu normatywnego będącego przedmiotem wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej;
4) w okresie ostatnich 10 lat był przedstawicielem lub pełnomocnikiem uczestnika postępowania;
5) jest uczestnikiem postępowania lub pozostaje z uczestnikiem postępowania w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może oddziaływać na jego prawa i obowiązki;
6) jest stroną w postępowaniu w sprawie, w której zostało przedstawione pytanie prawne, lub stroną w tym postępowaniu jest jego małżonek, krewny lub powinowaty w linii prostej, krewny boczny do czwartego stopnia lub powinowaty boczny do drugiego stopnia.

2. Sędzia Trybunału może podlegać wyłączeniu z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli:

1) uczestniczył w wydaniu aktu normatywnego, orzeczenia, decyzji administracyjnej lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w ust. 1 pkt 1–3, i może wywołać to wątpliwości co do jego bezstronności;
2) był przedstawicielem lub pełnomocnikiem uczestnika postępowania i może wywołać to wątpliwości co do jego bezstronności;

3) istnieją inne okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2, sędzia Trybunału wyłącza się z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

Art. 55. 1. Sędzia Trybunału niezwłocznie informuje Prezesa Trybunału o okolicznościach mogących powodować wyłączenie go z udziału w rozpoznawaniu sprawy.

2. Do czasu rozstrzygnięcia w sprawie wyłączenia sędziego Trybunału z udziału w rozpoznawaniu sprawy sędzia może wykonywać tylko czynności niecierpiące zwłoki.

Art. 56. 1. Wyłączenie sędziego Trybunału z udziału w rozpoznawaniu sprawy następuje na żądanie sędziego, z urzędu albo na wniosek uczestnika postępowania.

2. Wyłączenie sędziego Trybunału z przyczyn, o których mowa w art. 54 ust. 1, stwierdza Prezes Trybunału w drodze postanowienia.

3. W sprawie wyłączenia sędziego Trybunału z przyczyn, o których mowa w art. 54 ust. 2, rozstrzyga Trybunał.

Oddział 4

Uczestnicy postępowania

Art. 57. Uczestnikami postępowania przed Trybunałem są:

1) podmiot, który złożył wniosek, zwany dalej „wnioskodawcą”;
2) podmiot, który złożył skargę konstytucyjną, zwany dalej „skarżącym”;
3) sąd, który przedstawił pytanie prawne, zwany dalej „sądem pytającym”;
4) organ, który wydał akt normatywny będący przedmiotem wniosku, skargi konstytucyjnej lub pytania prawnego albo Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli Rada Ministrów wyznaczyła Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej do reprezentowania Rady Ministrów lub ministrów w postępowaniu przed Trybunałem;
5) organ statutowy partii – w sprawach o stwierdzenie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych;
6) centralny konstytucyjny organ państwa, którego dotyczy spór kompetencyjny;
7) Prokurator Generalny;

8) Sejm, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i minister właściwy do spraw zagranicznych – w sprawach o stwierdzenie zgodności z Konstytucją umów międzynarodowych ratyfikowanych w trybie art. 89 ust. 1 i art. 90 ust. 2 i 3 Konstytucji;
9) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i minister właściwy do spraw zagranicznych – w sprawach o stwierdzenie zgodności z Konstytucją innych ratyfikowanych umów międzynarodowych;
10) Rzecznik Praw Obywatelskich, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu;
11) Rzecznik Praw Dziecka, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu wszczętym na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich lub w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej praw dziecka;
12) Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz Prezes Rady Ministrów, jeżeli zgłosili udział w postępowaniu.

Art. 58. W rozprawie w sprawie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej uczestniczą osobiście podmioty wymienione w art. 57 pkt 12 oraz Prokurator Generalny.

Art. 59. 1. Uczestnik postępowania działa przed Trybunałem osobiście lub przez umocowanego przedstawiciela lub pełnomocnika.

2. Przedstawicielem sądu pytającego może być wyłącznie sędzia składu orzekającego w sprawie, w której zostało przedstawione pytanie prawne.

3. W postępowaniu przed Trybunałem Marszałek Sejmu, Sejm lub grupa posłów będąca wnioskodawcą działają przez przedstawiciela wyznaczonego spośród posłów.

4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do Marszałka Senatu, Senatu oraz grupy senatorów.

5. Wnioskodawcy, o których mowa w ust. 3 i 4, mogą, obok przedstawicieli, ustanowić także pełnomocników wyznaczonych spośród osób niebędących posłami lub senatorami w liczbie najwyżej trzech.

6. W sprawach rozpoznawanych przez Trybunał w pełnym składzie uczestniczy Prokurator Generalny lub jego zastępca. W sprawach rozpoznawanych w innych składach przedstawicielem Prokuratora Generalnego może być prokurator Prokuratury Krajowej.

Art. 60. 1. Uczestnicy postępowania, z wyjątkiem sądu pytającego, są obowiązani do składania Trybunałowi wszelkich wyjaśnień dotyczących sprawy oraz do zgłaszania dowodów niezbędnych do jej wyczerpującego wyjaśnienia.

2. Sąd pytający jest obowiązany do uzasadnienia pytania prawnego oraz określenia istoty problemu konstytucyjnego, o którym mowa w art. 193 Konstytucji.

Oddział 5

Pisma procesowe

Art. 61. 1. Postępowanie przed Trybunałem prowadzi się pisemnie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

2. Pismami procesowymi są wnioski, pytania prawne i skargi konstytucyjne, a także inne oświadczenia uczestników postępowania wnoszone do Trybunału w toku postępowania.

3. Pisma procesowe i załączniki wnoszone do Trybunału sporządza się w liczbie pozwalającej na doręczenie ich wszystkim uczestnikom postępowania oraz zachowanie dwóch egzemplarzy w aktach sprawy.

Art. 62. 1. Wniosek odpowiada wymaganiom dotyczącym pism procesowych, a ponadto zawiera:

1) wskazanie organu, który wydał kwestionowany akt normatywny;
2) określenie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części;
3) sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części;
4) uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie.

2. Wniosek pochodzący od podmiotów, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3–5 Konstytucji, zawiera także powołanie przepisu prawa lub statutu wskazującego, że kwestionowana ustawa lub inny akt normatywny dotyczy spraw objętych ich zakresem działania.

3. Wniosek pochodzący od podmiotów, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji, zawiera także powołanie przepisu prawa, statutu lub regulaminu wskazujący, że organ lub organizacja działa na obszarze całego kraju.

Art. 63. Przedmiotem zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą może być:

1) kompetencja do wydania aktu normatywnego, tryb jego wydania i sposób ogłoszenia (czynność prawodawcza);
2) treść aktu normatywnego lub jego części.

Art. 64. 1. Do wniosku składanego przez grupę posłów lub senatorów dołącza się odpowiednio listę posłów lub senatorów popierających wniosek wraz z podpisami.

2. Do wniosku składanego przez podmioty, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3–5 Konstytucji, dołącza się uchwałę lub inny akt, stanowiący podstawę wystąpienia z wnioskiem i określający kwestionowany akt normatywny lub jego część oraz wzorce kontroli konstytucyjności.

3. Do wniosku składanego przez podmioty, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji, poza uchwałą lub innym aktem, o którym mowa w ust. 2, dołącza się:

1) statut lub regulamin podmiotu występującego z wnioskiem;
2) protokół dokumentujący prawidłowość podjęcia uchwały lub aktu, o którym mowa w ust. 2;
3) aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 65. 1. Pytanie prawne ma formę postanowienia.

2. Pytanie prawne odpowiada wymaganiom, o których mowa w art. 62 ust. 1, oraz wskazuje, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem.

3. Do pytania prawnego dołącza się akta sprawy, o której mowa w ust. 2.

Art. 66. Wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej, określonych w statucie lub programie, wskazuje, które z przepisów tego statutu lub programu budzą wątpliwości konstytucyjne, a także zawiera opis działalności partii politycznej i sposobu wykonywania wskazanych przepisów statutu lub programu.

Art. 67. Wniosek o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego wskazuje przepis będący podstawą kompetencji stanowiącej przedmiot sporu, opisuje kwestionowane działania lub zaniechania centralnych konstytucyjnych organów państwa pozostających w sporze kompetencyjnym.

Art. 68. 1. Skarga konstytucyjna zawiera:

1) określenie normy prawnej wynikającej z ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie której sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o określonych w Konstytucji wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego, a w stosunku do której skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją;
2) wskazanie konstytucyjnej wolności lub prawa, które zostało naruszone, oraz sposobu jego naruszenia;
3) uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego z konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie;
4) udokumentowanie daty doręczenia wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 88 ust. 1;
5) informację, czy od wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 88 ust. 1, został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

2. Do skargi konstytucyjnej dołącza się:

1) wyrok, decyzję lub inne rozstrzygnięcie wydane na podstawie normy prawnej, o której mowa w ust. 1 pkt 1;
2) wyroki, decyzje lub inne rozstrzygnięcia potwierdzające wyczerpanie drogi prawnej, o której mowa w art. 88 ust. 1;
3) pełnomocnictwo szczególne.

Oddział 6

Wszczęcie postępowania

Art. 69. 1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem następuje na podstawie wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej uprawnionego podmiotu.

2. Uprawniony podmiot może do rozpoczęcia rozprawy wycofać wniosek, pytanie prawne albo skargę konstytucyjną.

3. W przypadku rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym cofnięcie wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej może nastąpić najpóźniej w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, o którym mowa w art. 80 ust. 1.

Art. 70. 1. Jeżeli ze względu na treść lub formę pisma wniesionego do Trybunału nie można stwierdzić, czy jest ono pismem procesowym, Prezes Trybunału lub

upoważniony przez niego pracownik Kancelarii Trybunału zwraca się do nadawcy o jego poprawienie lub uzupełnienie w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu pisma.

2. Pismo poprawione lub uzupełnione w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia.

Oddział 7

Wstępna kontrola wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych

Art. 71. 1. Wniosek, pytanie prawne lub skargę konstytucyjną Prezes Trybunału kieruje do wyznaczonego sędziego Trybunału w celu wstępnego rozpoznania na posiedzeniu niejawnym. Przepis art. 53 stosuje się odpowiednio.

2. Jeżeli pismo procesowe, o którym mowa w ust. 1, nie odpowiada wymaganiom formalnym, Trybunał wzywa do usunięcia braków w terminie 7 dni.

3. W przypadku gdy pismo procesowe, o którym mowa w ust. 1, jest oczywiście bezzasadne lub braki nie zostały usunięte w określonym terminie, Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania mu dalszego biegu.

4. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 3, wnioskodawcy, sądowi pytającemu lub skarżącemu przysługuje zażalenie do Trybunału w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia.

5. Trybunał postanawia na posiedzeniu niejawnym o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia wniesionego po upływie terminu określonego w ust. 4.

6. Po stwierdzeniu, że zażalenie zostało wniesione w terminie, Prezes Trybunału kieruje je do rozpoznania przez Trybunał na posiedzeniu niejawnym i wyznacza termin jego rozpoznania. Przepis art. 53 stosuje się odpowiednio.

7. Trybunał, uwzględniając zażalenie, wydaje postanowienie o nadaniu wnioskowi, pytaniu prawnemu lub skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Na postanowienie o nieuwzględnieniu zażalenia nie przysługuje środek odwoławczy.

Art. 72. W przypadku wniosku, pytania prawnego i skargi konstytucyjnej, które odpowiadają wymaganiom formalnym, Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu dalszego biegu.

Art. 73. Wewnętrzny tryb postępowania z wnioskami, pytaniami prawnymi i skargami konstytucyjnymi określa regulamin Trybunału.

Oddział 8

Rozprawy i posiedzenia

Art. 74. Wniosek, pytanie prawne lub skargę konstytucyjną, którym Trybunał nadał postanowieniem dalszy bieg, Prezes Trybunału kieruje do wyznaczonego składu orzekającego.

Art. 75. Jeżeli w kilku wnioskach, pytaniach prawnych lub skargach konstytucyjnych przedmiot zaskarżenia dotyczy tego samego aktu normatywnego, Zgromadzenie Ogólne, z własnej inicjatywy lub na wniosek składu orzekającego lub Prezesa Trybunału, może zarządzić łączne rozpoznanie tych wniosków, pytań prawnych lub skarg konstytucyjnych.

Art. 76. 1. Trybunał rozpoznaje wniosek, pytanie prawne lub skargę konstytucyjną na rozprawie.

2. Trybunał może rozpoznać na posiedzeniu niejawnym wniosek, pytanie prawne lub skargę konstytucyjną, jeżeli z przedstawionych na piśmie stanowisk uczestników postępowania bezspornie wynika, że kwestionowany akt normatywny jest niezgodny z Konstytucją.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do spraw wymagających rozpoznania przez Trybunał w pełnym składzie.

Art. 77. 1. Przewodniczący wydaje zarządzenia mające na celu właściwe przygotowanie rozprawy.

2. Przewodniczący zarządza doręczenie uczestnikom postępowania odpisu wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej, określając termin 3 miesięcy na przedstawienie pisemnego stanowiska w sprawie.

3. Przewodniczący zarządza doręczenie odpisu wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej Rzecznikowi Praw Obywatelskich, który w terminie 3 miesięcy może zgłosić udział w postępowaniu i przedstawić pisemne stanowisko w sprawie.

4. Przewodniczący zarządza doręczenie odpisu skargi konstytucyjnej dotyczącej praw dziecka Rzecznikowi Praw Dziecka, który w terminie 3 miesięcy może zgłosić udział w postępowaniu i przedstawić pisemne stanowisko w sprawie.

5. Przewodniczący może w szczególności:

1) zarządzić doręczenie uczestnikom postępowania odpowiednich pism wniesionych w toku postępowania;

2) wezwać uczestników postępowania do przedstawienia pisemnego stanowiska w sprawie w ustalonym terminie;
3) zarządzić przedstawienie przez uczestników postępowania dokumentów i innych materiałów potrzebnych do wyjaśnienia sprawy;
4) wezwać do udziału w postępowaniu inne organy lub organizacje, których udział uzna za celowy dla należytego wyjaśnienia sprawy.

Art. 78. 1. Jeżeli orzeczenie Trybunału może wywołać skutki wiążące się z istotnymi nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej albo ustawie o prowizorium budżetowym, Przewodniczący zwraca się do Rady Ministrów o przedstawienie opinii w sprawie w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące.

2. Nieprzedstawienie opinii przez Radę Ministrów w terminie, o którym mowa w ust. 1, nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Art. 79. 1. Trybunał może zwracać się do Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego o przekazanie informacji co do wykładni określonego przepisu prawa w orzecznictwie sądowym lub co do praktyki jego stosowania.

2. Jeżeli wniosek, pytanie prawne lub skarga konstytucyjna zawiera zarzut zmierzający do stwierdzenia zakresowej niezgodności z Konstytucją, Trybunał zwraca się do Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego o informację, o której mowa w ust. 1.

Art. 80. 1. Przewodniczący wyznacza termin rozprawy, posiedzenia lub posiedzenia niejawnego i zawiadamia o nim uczestników postępowania.

2. Rozprawa nie może odbyć się wcześniej niż po upływie 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o jej terminie, z wyjątkiem spraw wskazanych w art. 131 ust. 1 i art. 224 ust. 2 Konstytucji, do rozstrzygnięcia których Trybunał przystępuje niezwłocznie, a także sytuacji wyjątkowych, gdy niezwłoczne wydanie rozstrzygnięcia jest uzasadnione koniecznością ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

3. Obecność na rozprawie wnioskodawcy, skarżącego lub sądu pytającego jest obowiązkowa. Wnioskodawca lub skarżący może być reprezentowany przez umocowanego przedstawiciela lub pełnomocnika.

4. W razie niestawienia się prawidłowo zawiadomionego wnioskodawcy, skarżącego lub sądu pytającego oraz braku ich umocowanego przedstawiciela lub pełnomocnika Trybunał odracza rozprawę lub umarza postępowanie.

5. Nieobecność na rozprawie innych prawidłowo zawiadomionych uczestników postępowania nie wstrzymuje rozpoznania sprawy. W takim przypadku sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie stanowisko nieobecnego uczestnika postępowania.

6. Trybunał odracza rozprawę w przypadku stwierdzenia braku dowodu doręczenia lub nieprawidłowości w doręczeniu zawiadomienia o rozprawie uczestnikom postępowania. Trybunał może także odroczyć rozprawę z innych ważnych powodów.

Art. 81. Rozprawa rozpoczyna się od wywołania sprawy, po czym wnioskodawca, sąd pytający lub skarżący, a następnie pozostali uczestnicy postępowania przedstawiają swoje stanowiska i dowody na ich poparcie. W tym celu Przewodniczący udziela głosu każdemu uczestnikowi postępowania, a także w razie potrzeby innym organom lub podmiotom wezwanym do udziału w postępowaniu.

Art. 82. 1. Przewodniczący kieruje rozprawą oraz wydaje zarządzenia niezbędne do utrzymania powagi i porządku na rozprawie, a w razie potrzeby stosuje środki przewidziane w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

2. Od zarządzeń Przewodniczącego wydanych w toku rozprawy uczestnikom postępowania przysługuje odwołanie do składu orzekającego.

3. Zarządzając przerwę w rozprawie, Przewodniczący ogłasza termin, w którym będzie ona kontynuowana.

Art. 83. 1. Protokolant pod kierunkiem Przewodniczącego sporządza protokół z przebiegu rozprawy.

2. Protokół sporządzany pisemnie zawiera:

1) datę i miejsce rozprawy, imiona i nazwiska: członków składu orzekającego, protokolanta oraz uczestników postępowania, ich przedstawicieli i pełnomocników, a także oznaczenie sprawy ze wzmianką co do jej jawności;

2) przebieg rozprawy, w szczególności wnioski i oświadczenia uczestników postępowania, wyniki postępowania dowodowego, wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na rozprawie oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone.

3. Uczestnicy postępowania mogą zgłaszać wnioski o sprostowanie lub uzupełnienie protokołu – do czasu ogłoszenia orzeczenia, a protokołu z rozprawy, na której orzeczenie zostało ogłoszone – w ciągu 14 dni od dnia rozprawy.

4. Wnioski, o których mowa w ust. 3, rozstrzyga zarządzeniem Przewodniczący po wysłuchaniu protokolanta. Od zarządzenia nie przysługuje odwołanie.

5. Protokół sporządzany pisemnie podpisują Przewodniczący i protokolant. Wzmiankę o sprostowaniu protokołu podpisuje Przewodniczący.

6. Protokół sporządzany za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk protokolant podpisuje podpisem elektronicznym gwarantującym identyfikację osoby protokolanta oraz rozpoznawalność jakiejkolwiek późniejszej zmiany protokołu.

7. Z przebiegu rozprawy lub jej części może być sporządzony stenogram, niezależnie od sporządzenia protokołu. Stenogram dołącza się do protokołu.

Art. 84. Jeżeli Trybunał uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną, Przewodniczący zamyka rozprawę.

Art. 85. W sprawach, w których ustawa nie wymaga rozpoznania na rozprawie, Trybunał rozstrzyga na posiedzeniu.

Oddział 9

Umorzenie postępowania

Art. 86. 1. Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania:

1) jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne;
2) na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej;
3) jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał;
4) w przypadku, o którym mowa w art. 87 ust. 4.

2. Jeżeli okoliczności, o których mowa w ust. 1, ujawnią się na rozprawie, Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania.

3. Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się, jeżeli wydanie orzeczenia jest uzasadnione ze względu na ochronę konstytucyjnych wolności i praw.

Art. 87. 1. Postępowania wszczęte na wniosek grupy posłów lub senatorów i niezakończone do dnia upływu kadencji Sejmu i Senatu ulegają z dniem następującym po dniu upływu kadencji Sejmu i Senatu zawieszeniu na okres 6 miesięcy.

2. Prezes Trybunału przekazuje odpowiednio Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi Senatu informację o sprawach, w których postępowanie zostało zawieszone na podstawie ust. 1.

3. Trybunał postanawia o podjęciu zawieszonego postępowania, jeżeli w terminie, o którym mowa w ust. 1, wniosek uzyska poparcie grupy odpowiednio posłów lub senatorów kolejnej kadencji Sejmu i Senatu.

4. Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 1, Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania.

Oddział 10

Orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych

Art. 88. 1. Skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

2. Skargę konstytucyjną Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznawania wniosków o stwierdzenie zgodności ustaw z Konstytucją oraz zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją lub ustawami.

3. Skarżący może zastrzec w skardze konstytucyjnej nieujawnianie jego danych osobowych.

Art. 89. Jeżeli skarżący wniósł nadzwyczajny środek zaskarżenia, Trybunał może zawiesić postępowanie do czasu rozpoznania tego środka.

Art. 90. 1. Skargę konstytucyjną i zażalenie na postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu sporządzają i wnoszą, a także reprezentują skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem, adwokat lub radca prawny, chyba że skarżącym jest sędzia, adwokat, radca prawny, prokurator, notariusz, radca Prokuratorii

Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych.

2. W razie niemożności poniesienia kosztów pomocy prawnej skarżący może złożyć wniosek do sądu rejonowego swojego miejsca zamieszkania o ustanowienie dla siebie adwokata lub radcy prawnego z urzędu.

3. Złożenie wniosku, o którym mowa w ust. 2, wstrzymuje bieg terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej. Wznowienie biegu tego terminu następuje w dniu:

1) doręczenia adwokatowi lub radcy prawnemu rozstrzygnięcia właściwego organu o wyznaczeniu go na pełnomocnika skarżącego;
2) uprawomocnienia się postanowienia sądu o oddalenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu;
3) doręczenia skarżącemu postanowienia oddalającego zażalenie na postanowienie o oddaleniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu.

Art. 91. 1. Trybunał może wydać postanowienie tymczasowe o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia w sprawie, której skarga konstytucyjna dotyczy, jeżeli wykonanie wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia mogłoby spowodować skutki nieodwracalne, wiążące się z dużym uszczerbkiem dla skarżącego, lub gdy przemawia za tym inny ważny interes skarżącego lub interes publiczny.

2. Postanowienie tymczasowe doręcza się bezzwłocznie skarżącemu oraz właściwemu organowi sądowemu lub organowi egzekucyjnemu.

3. Trybunał uchyla postanowienie tymczasowe, jeżeli ustaną przyczyny, dla których zostało ono wydane, jednak nie później niż w dniu wydania orzeczenia w sprawie skargi konstytucyjnej.

4. W przypadku orzeczenia o niezgodności aktu normatywnego lub jego części z Konstytucją postanowienie tymczasowe traci moc po upływie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie tego orzeczenia.

Oddział 11

Rozstrzyganie sporów kompetencyjnych

Art. 92. 1. Trybunał rozstrzyga spory kompetencyjne, gdy dwa lub więcej centralne konstytucyjne organy państwa uznały się za właściwe do rozstrzygnięcia tej samej sprawy albo wydały w niej rozstrzygnięcie albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozstrzygnięcia określonej sprawy.

2. We wniosku wskazuje się kwestionowane działanie lub zaniechanie oraz przepis Konstytucji lub przepis ustawy, który został naruszony.

Art. 93. 1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem powoduje zawieszenie postępowania przed organami, które pozostają w sporze kompetencyjnym.

2. Trybunał po zapoznaniu się ze stanowiskiem uczestników postępowania może wydać postanowienie o tymczasowym uregulowaniu kwestii spornych, a w szczególności o zawieszeniu czynności egzekucyjnych, jeżeli jest to konieczne dla zapobieżenia poważnym szkodom lub podyktowane szczególnie ważnym interesem publicznym.

Oddział 12

Badanie zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją

Art. 94. 1. Osoby powołane do reprezentowania partii politycznej Trybunał ustala na podstawie ustawy i statutu partii.

2. W przypadku gdy nie można stwierdzić, kto jest osobą upoważnioną do reprezentowania partii, lub gdy nie można z nią nawiązać kontaktu albo gdy nastąpiła zmiana osoby upoważnionej po wpłynięciu wniosku do Trybunału, Trybunał uznaje za osobę upoważnioną osobę faktycznie kierującą partią.

Art. 95. Wnioski w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznych określonych w statucie lub w programie Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianych dla rozpoznania wniosków w sprawie zgodności z Konstytucją aktów normatywnych.

Art. 96. Pytanie sądu prowadzącego ewidencję partii politycznych w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianych dla pytania prawnego.

Art. 97. 1. Wnioski w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznych Trybunał rozpoznaje, stosując odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.

2. Ciężar udowodnienia niezgodności z Konstytucją działalności partii politycznych spoczywa na wnioskodawcy, który w tym celu powinien przedstawić lub zgłosić dowody wskazujące na tę niezgodność.

Art. 98. Trybunał może zlecić Prokuratorowi Generalnemu, w celu zebrania i utrwalenia dowodów, przeprowadzenie śledztwa w określonym zakresie w sprawie zgodności działalności partii politycznej z Konstytucją. Do śledztwa tego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego. Zakres postępowania wskazany w postanowieniu Trybunału jest wiążący dla Prokuratora Generalnego.

Oddział 13

Postępowanie w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 99. Wniosek w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zawiera wskazanie okoliczności, które przejściowo uniemożliwiają Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej sprawowanie urzędu oraz uniemożliwiają mu zawiadomienie o tym Marszałka Sejmu.

Art. 100. 1. Trybunał rozpoznaje wniosek Marszałka Sejmu w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od jego złożenia.

2. Trybunał rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1, na rozprawie, z wyłączeniem jawności.

Art. 101. 1. Jeżeli podczas rozprawy pojawią się wątpliwości dotyczące okoliczności, o których mowa w art. 99, Trybunał w drodze postanowienia może zlecić Prokuratorowi Generalnemu wykonanie określonych czynności w wyznaczonym terminie i odroczyć rozprawę.

2. Odroczenie rozprawy nie może trwać dłużej niż 24 godziny.

3. Prokurator Generalny niezwłocznie zawiadamia Trybunał o wynikach czynności podjętych w celu wykonania postanowienia, o którym mowa w ust. 1.

Art. 102. 1. Trybunał wydaje postanowienie o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzeniu Marszałkowi Sejmu, na okres nie dłuższy niż 3 miesiące, tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, traci moc, jeżeli:

1) przed upływem określonego w nim terminu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zawiadomi Marszałka Sejmu oraz Trybunał o możliwości sprawowania urzędu;
2) zaistnieje okoliczność, o której mowa w art. 131 ust. 2 pkt 1, 2, 4 lub 5 Konstytucji.

Art. 103. 1. W przypadku gdy po upływie terminu, na jaki Trybunał powierzył Marszałkowi Sejmu tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, okoliczności, które przejściowo uniemożliwiają Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej sprawowanie urzędu, nie ustały, Marszałek Sejmu może powtórnie wystąpić do Trybunału z wnioskiem w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Do rozpatrzenia powtórnie złożonego przez Marszałka Sejmu wniosku, o którym mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 99–102.

Rozdział 5

Orzeczenia Trybunału

Art. 104. Trybunał rozstrzyga sprawę, wydając orzeczenie w formie wyroku lub postanowienia.

Art. 105. 1. Trybunał wydaje orzeczenie po niejawnej naradzie sędziów składu orzekającego.

2. Narada obejmuje dyskusję i głosowanie nad mającym zapaść orzeczeniem oraz zasadniczymi motywami rozstrzygnięcia, a także sporządzenie orzeczenia.

3. Naradą kieruje Przewodniczący.

4. W sprawie o szczególnej zawiłości, o której mowa w art. 52 ust. 3, albo z innych ważnych powodów można odroczyć wydanie orzeczenia na okres nieprzekraczający 14 dni.

Art. 106. 1. Orzeczenie zapada większością głosów.

2. Przewodniczący zbiera głosy sędziów według ich wieku, poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni.

3. Sędzia składu orzekającego, który nie zgadza się z większością głosujących, może przed ogłoszeniem orzeczenia zgłosić zdanie odrębne, uzasadniając je w formie pisemnej; zdanie odrębne zaznacza się w orzeczeniu. Zdanie odrębne może dotyczyć także samego uzasadnienia.

4. Orzeczenie podpisuje cały skład orzekający, nie wyłączając sędziego przegłosowanego.

Art. 107. Orzeczenie Trybunału może odnosić się do całego aktu normatywnego albo do poszczególnych jego przepisów.

Art. 108. 1. Trybunał wydaje wyroki w sprawach, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–6 i ust. 2.

2. Trybunał wydaje postanowienia w sprawach, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 7 i ust. 3, oraz w innych sprawach niewymagających wydania wyroku.

Art. 109. 1. Orzeczenie Trybunału zawiera:

1) wskazanie składu orzekającego i protokolanta;
2) sygnaturę akt, datę i miejsce wydania;
3) wskazanie wnioskodawcy, sądu pytającego lub skarżącego i innych uczestników postępowania;
4) dokładne określenie aktu normatywnego, którego dotyczy orzeczenie;
5) przedstawienie zarzutów wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej;
6) rozstrzygnięcie Trybunału;
7) podpisy sędziów składu orzekającego;
8) informację o zgłoszeniu zdania odrębnego.

2. Jeżeli Trybunał postanowi, że utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego ma nastąpić po dniu ogłoszenia orzeczenia stwierdzającego niezgodność z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, w orzeczeniu określa się termin utraty mocy obowiązującej tego aktu.

3. Trybunał jest obowiązany, nie później niż w terminie 30 dni od dnia od ogłoszenia orzeczenia, sporządzić jego uzasadnienie w formie pisemnej. Uzasadnienie podpisują sędziowie składu orzekającego Trybunału.

4. W przypadku gdy uzasadnienia nie może podpisać sędzia składu orzekającego, Przewodniczący zaznacza na orzeczeniu przyczynę braku podpisu. Jeżeli uzasadnienia nie może podpisać Przewodniczący, przyczynę braku podpisu zaznacza na orzeczeniu najstarszy wiekiem sędzia składu orzekającego Trybunału.

Art. 110. 1. Skład orzekający Trybunału może w każdym czasie na posiedzeniu niejawnym wydać postanowienie o sprostowaniu w orzeczeniu lub w jego uzasadnieniu niedokładności, błędów pisarskich lub rachunkowych albo innych oczywistych omyłek.

2. Jeżeli postanowienia, o którym mowa w ust. 1, nie może wydać skład orzekający Trybunału, postanowienie wydaje Trybunał w takim samym składzie.

3. Na oryginale orzeczenia, a na żądanie uczestników postępowania – także na przesłanych im odpisach, umieszcza się wzmiankę o sprostowaniu podpisaną przez Przewodniczącego.

Art. 111. 1. Postanowienia, które kończą postępowanie w sprawie lub są podejmowane na posiedzeniu niejawnym, wymagają sporządzenia uzasadnienia.

2. Postanowienia, które nie kończą postępowania w sprawie, mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności.

Art. 112. W sprawach związanych z przygotowaniem rozprawy lub posiedzenia oraz w sprawach porządkowych wydawane są zarządzenia.

Art. 113. 1. Orzeczenia, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 71 i art. 72, ogłasza się uczestnikom postępowania. W czasie ogłaszania orzeczeń wszyscy obecni na sali rozpraw, z wyjątkiem składu orzekającego Trybunału, stoją.

2. W ustnym uzasadnieniu orzeczenia Przewodniczący lub sędzia sprawozdawca podaje zasadnicze motywy orzeczenia oraz informuje o złożeniu zdań odrębnych. Sędzia, który zgłosił zdanie odrębne, przedstawia jego zasadnicze motywy.

3. Trybunał sporządza pisemne uzasadnienie orzeczenia w terminie 30 dni od dnia jego ogłoszenia uczestnikom postępowania. Do uzasadnienia orzeczenia dołącza się pisemne uzasadnienie zdania odrębnego, jeśli zostało zgłoszone.

4. Orzeczenia Trybunału, ogłoszone w sposób określony w ust. 1, doręcza się uczestnikom postępowania niezwłocznie po sporządzeniu pisemnego uzasadnienia.

Art. 114. 1. Wyroki Trybunału podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wyroki Trybunału orzekające niezgodność aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie publikacyjnym, w którym akt był ogłoszony, a gdy orzeczenie dotyczy aktu nieogłoszonego w organie publikacyjnym – w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

3. Postanowienia wydane w sprawach, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 7 i ust. 3, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

4. Prezes Trybunału dokonuje niezbędnej anonimizacji wyroków, polegającej na usunięciu danych pozwalających na identyfikację wnioskodawcy, skarżącego lub sądu pytającego, a następnie zarządza ich niezwłoczne ogłoszenie w organie publikacyjnym.

Art. 115. 1. Trybunał wydaje zbiór swoich orzeczeń „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy”.

2. W zbiorze orzeczeń publikuje się orzeczenia i zdania odrębne wraz z uzasadnieniami.

3. Zbiór orzeczeń jest prowadzony i udostępniany w postaci elektronicznej.

Rozdział 6

Koszty postępowania

Art. 116. 1. Koszty postępowania przed Trybunałem ponosi Skarb Państwa.

2. W przypadku uwzględnienia skargi konstytucyjnej, wraz z orzeczeniem o niezgodności ustawy lub innego aktu normatywnego albo ich części, będących przedmiotem skargi konstytucyjnej, Trybunał, w drodze postanowienia, orzeka na rzecz wnoszącego skargę konstytucyjną zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem od organu, który wydał akt normatywny będący przedmiotem skargi konstytucyjnej. W uzasadnionych przypadkach Trybunał może orzec zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem również wówczas, gdy nie uwzględnił skargi albo postępowanie w sprawie skargi konstytucyjnej umorzył lub odmówił nadania skardze dalszego biegu.

Art. 117. 1. Koszt reprezentowania skarżącego przez adwokata lub radcę prawnego Trybunał określa na podstawie przepisów w sprawie opłat za czynności

adwokatów i radców prawnych oraz kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

2. W uzasadnionych przypadkach Trybunał może określić inną wysokość kosztów reprezentowania skarżącego przez adwokata lub radcę prawnego, w zależności od charakteru sprawy i wkładu pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

Art. 118. 1. Prawo do żądania zwrotu kosztów postępowania przed Trybunałem wygasa, jeżeli skarżący najpóźniej przed zamknięciem rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych.

2. W przypadku rozpoznawania skargi konstytucyjnej przez Trybunał na posiedzeniu niejawnym roszczenie o zwrot kosztów postępowania wygasa, jeżeli skarżący w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu niejawnym nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych.

Rozdział 7

Kancelaria Trybunału

Art. 119. 1. Organizacyjne i administracyjne warunki pracy Trybunału zapewniają Prezes Trybunału oraz podległa mu Kancelaria Trybunału, zwana dalej „Kancelarią”.

2. Szczegółowy zakres zadań i strukturę Kancelarii określa statut Kancelarii.

Art. 120. 1. Kancelarią kieruje Szef Kancelarii, którego powołuje i odwołuje Zgromadzenie Ogólne na wniosek Prezesa Trybunału.

2. Wynagrodzenie Szefa Kancelarii jest ustalane na podstawie przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, w zakresie dotyczącym sekretarza stanu.

Art. 121. 1. Szef Kancelarii jest przełożonym pracowników Kancelarii, zapewnia prawidłowe funkcjonowanie Kancelarii i zgłasza wnioski w sprawie jej organizacji.

2. Szef Kancelarii przygotowuje oraz przedstawia Prezesowi Trybunału projekt dochodów i wydatków Trybunału, jest odpowiedzialny za wykonanie budżetu Trybunału i w razie potrzeby proponuje zmiany w jego układzie wykonawczym.

3. Szef Kancelarii odpowiada za gospodarowanie majątkiem pozostającym w zarządzie Trybunału.

4. Szczegółowy zakres zadań Szefa Kancelarii oraz sposób ich wykonywania określa statut Kancelarii.

Art. 122. 1. Pracownicy Kancelarii zatrudnieni na stanowiskach związanych bezpośrednio z działalnością orzeczniczą Trybunału i z pomocą w pracy sędziów Trybunału w tym zakresie tworzą służbę prawną Trybunału.

2. Wykaz stanowisk, na których zatrudnione osoby należą do służby prawnej Trybunału, oraz szczegółowe wymagania kwalifikacyjne, w tym obowiązek posiadania wyższego wykształcenia prawniczego, związane z zajmowaniem tych stanowisk określa, w drodze zarządzenia, wydanego na wniosek Szefa Kancelarii i po zasięgnięciu opinii Zgromadzenia Ogólnego, Prezes Trybunału.

3. Szczegółowy zakres zadań na stanowiskach, o których mowa w ust. 2, oraz sposób i warunki ich wykonywania określa statut Kancelarii.

Art. 123. 1. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do pracowników Kancelarii stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych.

2. Szef Kancelarii wykonuje kompetencje kierownika urzędu wynikające z przepisów prawa.

Art. 124. Bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Trybunału strzeże Straż Trybunału Konstytucyjnego, podległa Prezesowi Trybunału.

Art. 125. 1. Trybunał jest administratorem danych osobowych przetwarzanych w ramach prowadzonych przez niego postępowań.

2. Do przetwarzania danych osobowych w postępowaniach prowadzonych przez Trybunał przepisów art. 15, art. 16 – w zakresie, w jakim przepisy szczególne przewidują odrębny tryb sprostowania, oraz art. 18 i art. 19 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne

rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.[2)]) nie stosuje się.

3. W związku z przetwarzaniem danych osobowych w postępowaniach prowadzonych przez Trybunał wykonanie obowiązków, o których mowa w art. 13 rozporządzenia, o którym mowa w ust. 2, następuje przez umieszczenie informacji określonych w art. 13 ust. 2 tego rozporządzenia w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej oraz w widocznym miejscu w budynku Trybunału.

Art. 126. 1. Nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez Trybunał w ramach prowadzonych przez niego postępowań wykonuje Prezes Trybunału.

2. Do nadzoru, o którym mowa w ust. 1, przepisy art. 175dd § 2 i 3 oraz działu I rozdziału 5a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych stosuje się odpowiednio.

Rozdział 8

Przepis końcowy

Art. 127. Ustawa wchodzi w życie w terminie określonym w ustawie z dnia ... – Przepisy wprowadzające ustawę o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. …).

[2)] Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 127 z 23.05.2018, str. 2 oraz Dz. Urz. UE L 74 z 04.03.2021, str. 35.